

Sisällys

1. Johdon katsaus toimintaan	1
2. Tuloksellisuus	2
2.1 Aineiston vastaanotto	2
2.2 Aineiston käsittely	2
2.3 Aineiston käyttö	3
2.4 Kehittämishankkeet	3
3. Vaikuttavuus	3
3.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen.....	4
3.1.1 Aineiston vastaanotto	4
3.1.2 Aineiston käsittely	5
3.3 Aineiston käytön kehittäminen.....	7
3.4. Asiakaspalaute	7
4. Toiminnallinen tehokkuus	8
4.1 Toiminnan tuottavuus	8
4.1.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	8
4.1.2 Aineiston käyttö	8
4.2. Toiminnan taloudellisuus.....	9
4.2.1. Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	9
4.2.2 Aineiston käyttö	9
5. Tuotokset ja laadunhallinta	9
5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	9
5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	9
5.2.1. Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	9
5.2.2. Aineiston käyttö	10
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	10
7. Tilinpäätösanalyysi	12
7.1. rahoituksen rakenne	12
7.2. talousarvion toteutuminen	12
7.3. tuotto- ja kululaskelma.....	12
7.4. tase	13
8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	13
- Allekirjoitussivu	
- Indikaattorit	

1. Johdon katsaus toimintaan

Vuosi 2017 oli nelivuotisen tuloskauden ensimmäinen vuosi. Aineiston vastaanoton ja käsittelyn osalta vuosi sujui hyvin: aineistoa vastaanotettiin 3 121 hyllymetriä (hm), käsittely tehtiin reaaliaikaisesti, eikä aiempien vuosien kaltaisia käsittelyrästejä päässyt kertymään. Aineiston vastaanoton ja käsittelyn ohjeistuksella sekä aktiivisella kokoelmayhdyshenkilöverkostolla on ollut merkittävä vaikutus hyvään yhteistoimintaan aineistoa lähettävien kirjastojen kesken.

Vuosi 2017 oli edellisvuoden tapaan tavanomainen toiminnan osalta. Aineiston vastaanotto, käsittely, luettelointi sekä asiakaspalvelu/kaukopalvelu hoidettiin vakituksella henkilöstöllä. Kirjastot lähettivät vuoden aikana aineistoa 3 121 hm, kun tavoite oli 4 500 hm. Vastaanotetun aineiston määrän vähentyminen johtuu siitä, että eräät suuria siirtoja tehneet tieteelliset kirjastot olivat saaneet perussiirtonsa tehtyä aikaisempina vuosina. Erityisesti yliopistokirjastojen siirtotarpeiden arvellaan kuitenkin edelleen olevan suuria. Varastokirjasto olikin aktiivinen kirjastojen suuntaan kokoelmayhdyshenkilöverkostonsa kautta ja kannusti kirjastoja aineistolähetysiin.

Aiempien vuosien perusteella vakituinen henkilöstö käsittelee vuosittain noin 4 500 hm aineistoa vuodessa. Vuonna 2017 aineistoa käsiteltiin 3 488 hyllymetriä. Käsiteltävää aineistoa oli edellisvuotta vähemmän, aiempien vuosien rästikertymää ei ollut ja lisäksi monografioita vastaanotettiin odotettua vähemmän. Aineiston käsittelyn tuottavuus (hm/htv) laski hieman edellisvuoteen verrattuna. Tuottavuus on kuitenkin keskimääräistä tasoa.

Koska edellisen sopimuskauden aineistokertymä oli saatu purettua nk. rästiprojektissa vuoteen 2016 tultaessa, oli vuonna 2017 mahdollisuus käsitellä Varastokirjastoon aiempina vuosina lähetettyä nuottiaineistoa. Vaari-tietokantaan luuteloitiinkin 5 939 nuottijulkaisua. Tämän lisäksi Varastokirjasto osallistui yleisten kirjastojen *Musiikin varastointi* –selvitykseen. Kirjasto otti vastaan ja luetteloi osaksi kokoelmia 480 CD-levyä. Näistä tarkemmin kohdassa *Aineiston käsittely*.

Aineiston käyttö lisääntyi koko tulossopimuskaudella. Vuonna 2017 tapahtumia (lainoja, kopioita, uusintoja) oli yli 107 000. Aineiston käytön taloudellisuus ja tehokkuus paranivat jälleen edellisvuodesta.

Kaikkiaan voidaan todeta, että toiminta oli kokonaisuutena arvioituna onnistunutta normaalivuoden toimintaa.

Kirjaston talousarvio vuodelle 2017 oli 1 681 000 euroa, mikä oli 3% edellisvuotta vähemmän (2016: 1 733 000 €). Perustoiminnot hoidettiin organisoimalla työtä uudella tavalla, kuten tehtäväkuvia monipuolistaen. Vastaanotetun aineiston määrä oli henkilöstön määrään nähden tasapainoinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Varastokirjaston ja Kansalliskirjaston yhdistäminen -työryhmä kokoontui syksyllä 2017 yhteensä 3 kertaa. Joulukuussa jätetyssä raportissa esitetään Varastokirjaston yhdistämistä Kansalliskirjastoon vuoden 2019 alusta lukien. Päätös asiassa tehdään 2018 kevään aikana. Osin edellä mainitusta johtuen henkilöstön työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen panostettiin edelleen aktiivisesti niin henkisen kuin fyysisen hyvinvoinnin osalta. Panostus näkyi siinä, että työtyytyväisyysbarometrin (VMBaro) työyhteisöindeksi nousi jälleen, keskiarvon ollen nyt 3,84 (v. 2016: 3,62). Johtamisen indeksi nousi myös ja on nyt 3,86, kun se vuosi aiemmin oli 3,54.

Varastokirjasto osallistui Suomi 100 –juhlavuoteen esittelemällä kotisivuillaan vuonna 1917 julkaistua painettua materiaalia. Koko henkilöstö osallistui sivujen sisällön tuottamiseen. Itsenäisyys-

päivän aattona nautittiin kakkukahvit nykyisten ja eläköityneiden varastokirjastolaisten yhteisessä tilaisuudessa.

Kirjaston pitkäaikainen johtaja Pentti Vattulainen saatettiin juhlien ja kiitosten kera eläkkeelle elokuun lopussa.

2. Tuloksellisuus

Tulossopimuksen tavoitteet liittyivät tulossopimuskauden 2017-2020 linjausten mukaisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

- aineiston vastaanotto
- käsittely
- käyttöön asettaminen

2.1 Aineiston vastaanotto

Vuonna 2017 saapunut aineisto pystyttiin käsittelemään määräajassa (6 kk sisällä saapumisesta).

Aineistoa otettiin vastaan 3 121 hyllymetriä. Määrä on hieman pienempi kuin edellisvuonna. Erityisesti tieteellisten kirjastojen siirtotarpeet olivat aiempia vuosia pienemmät, lisäksi kirjastojen omat resurssit eivät mahdollistaneet laajojen poistojen toteuttamista. Sen sijaan erikoiskirjastoista otettiin vastaan aineistoa aiempaa enemmän ja useammasta kirjastosta.

Varastokirjaston oma tilanne mahdollisti sen, että muualla tehtäviin poistoihin voitiin lähettää henkilöstöapua muutamaksi päiväksi. Lisäksi joissain tapauksissa siirtojen toteutusta on suunniteltu tuleville vuosille. Toisaalta Varastokirjaston ajantasainen aineiston vastaanoton ja käsittelyn tilanne on mahdollistanut musiikkiaineiston (nuotit, CD-levyt) käsittelyn.

Edeltäneinä vuosina tärkein Varastokirjaston toimintaan vaikuttanut asia oli yliopistojen ja yliopistokirjastojen tilasäästötarpeiden voimakas kasvu ja tätä kautta Varastokirjastoon siirrettävän aineiston huomattava määrä. Kuluneena vuonna onnistuttiin erityisesti yliopistokirjastojen aineistosiirtojen koordinoinnissa ja aineiston lähes viivästyksättömässä käsittelyssä.

2.2 Aineiston käsittely

Aineistoa käsiteltiin 3 488 hyllymetriä. Käsitellystä aineistosta kokoelmiin otettiin 2 588 hm aineistoa. Määrät ovat pienehköjä verrattuna vuotuisen keskiarvoon, joka on käsittelyn osalta noin 4 500 hyllymetriä. Määrien pienentyminen johtuu ennen kaikkea siitä, että kausijulkaisuja tuli käsittelyyn aiempaa vähemmän.

Luetteloituja tietueita oli 65 039, mikä on vähemmän kuin edellisenä vuonna. Luetteloinnin henkilöstöä osallistui joustavasti viikoittain kaukopalvelu työskentelyyn ja tällä oli vaikutusta luettelointimäärään. Luetteloinnin normaaleihin vuotuisiin määriin verraten tietueiden määrä on suuri (tietueiden vuotuinen keskiarvo on noin 50 000).

Jatkettiin edelleen yhteistyötä kirjastojen kanssa metadatan siirtämisen tehostamiseksi: aineistoa lähettävät kirjastot siirsivät tietueen valmiiksi Vaari-tietokantaan lähetettävää aineistoa tarkistaessaan. Tämä nopeutti ja yksinkertaisti aineiston käsittelyä Varastokirjastossa, jossa siirretylle aineistolle annettiin sijainti- ja nidetietueet. Vuonna 2017 Varastokirjasto osallistui yleisten kirjastojen musiikin varastoinnin pilotointiin. Tämän myötä 480 CD-levyä osakohteineen siirrettiin LowTag-menettelmällä Varastokirjaston kokoelmaan. Kaikkiaan LowTag-tietueita kaikista vuonna 2017 lisätyistä tietueista oli 7 841.

Aineiston käsittelyn tavoitteena oli vuoden aikana saapuneen aineiston käsittely määrääjassa. Tässä onnistuttiin. Aineiston siirtoihin liittyvien ohjeiden ja käytäntöjen ansiosta monografioita ja kausijulkaisuja tuli vuoden aikana se määrä, mikä oli mahdollista käsitellä tavoiteaikataulussa.

2.3 Aineiston käyttö

Kuluvan vuoden aikana oli yhteensä 107 989 toimitettua tilaustapahtumaa eli lainoja, artikkelikopioita ja uusintoja. Saapuneet tilaukset toimitettiin tilauspäivänä. Aineiston käytön taloudellisuus (euroa/tilaus) parani hieman edellisvuodesta, sen sijaan tuottavuus (tapahtumia/htv) parani huomattavasti. Tästä tarkemmin luvussa 4. *Toiminnallinen tehokkuus.*

2.4 Kehittämishankkeet

Varastokirjaston kannalta keskeinen tavoite oli parantaa edelleen metadatan siirtymistä kirjastojen välillä siten, että Varastokirjastossa luettelointiin liittyvä työ vähenee tai muutoin tehostuu. Hankkeessa onnistuttiin kehittämään metadatan siirtoa nykyisten Voyager ja Melinda -järjestelmien avulla. Vuonna 2017 Varastokirjasto osallistui yleisten kirjastojen musiikin varastoinnin hankkeeseen. Pilotissa kehitettiin työkalu, jossa Melindassa mukana olevat Axiell-kirjastot voivat siirtää aineistoa Varastokirjastoon merkitsemällä Varastokirjasto aineiston omistajaksi jo lähettävässä kirjastossa.

Varastokirjaston aineistoluettelo oli monen kirjaston Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) käyttöliittymä Finnassa. Tämä vaikutti tilausten yhteislainojen, eli UB-lainojen määrän nousuun. Jatkossa Varastokirjaston tiedot vaikuttavat erityisesti aineiston saatavuuden parantumiseen ja kansallisen aineistojen yhteiskäyttölogistiikan kehittämiseen.

Kevästä 2017 aina joulukuun puoliväliin saakka Varastokirjasto osallistui opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämään *Varastokirjaston yhdistäminen Kansalliskirjastoon* -selvitystyöhön. Varastokirjastosta selvitystyössä olivat kirjastosihteerit Tommi Salakka henkilöstön ja vt. kirjastonjohtaja Johanna Vesterinen hallinnon edustajina. Joulukuussa työryhmän esitys lähetettiin lausuntokierrokselle. Päätöstä yhdistämisasiassa odotetaan kevään 2018 aikana. Työryhmän esitys on luettavissa osoitteessa

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160379/okm52.pdf>

3. Vaikuttavuus

Varastokirjaston toiminnan tarkoituksena on vähentää kaikkien Suomen kirjastojen kokoelmatilarvetta ottamalla vastaan niiden siirtotarpeiden mukainen määrä aineistoa. Samalla varmistetaan se, että Varastokirjastoon siirretty tutkimusaineisto säilyy tiedontarvitsijoiden käytössä.

Vuoden 2017 lopussa Varastokirjastoon on siirretty kirjastoista aineistoa 151 850 hyllymetriä. Erietyisesti yliopistokirjastoissa, mutta myös muissa kirjastoissa on näin toimien pystytty vähentämään kokoelmatiloja. Kirjastot ovat voineet lähettää aineistonsa Varastokirjaston kautta käytettäväksi myös esimerkiksi oman yksikkönsä lakkautuessa tai toiseen kirjastoon yhdistyessä.

Aineistoa on uuden kartunnan ja vuoden aikana toteutettujen poistojen jälkeen lähes 97 hyllykilometriä. Monografioita on lähes 1,9 miljoonaa nidettä ja kausijulkaisuja yli 112 000 nimekettä. Aineiston käyttö nousi jälleen, ollen noin 107 000 tapahtumaa. Asiakasrekisterissä oli vuoden lopussa 2 074 kirjastoa ja tietopalveluyksikköä. Käytön kasvun takana on se, että Varastokirjastossa oleva aineisto on entistä helpommin löydettävissä mm. KDK:n Finna-käyttöliittymän kautta.

3.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Tavoitteena oli: *Varastokirjasto ottaa vastaan voimavarojensa puitteissa kirjastoista siirrettävää aineistoa ja käsittelee sen tehokkaasti sekä kiinnittää huomiota kirjastoille annettavaan ohjeistukseen koskien Varastokirjastoon toimitettavaa aineistoa.*

3.1.1 Aineiston vastaanotto

Kirjastoista siirrettiin aineistoa Varastokirjastoon 3 121 hyllymetriä. Kirjaston kokoelmapolitiikan seurauksena kirjastoja on ohjeistettu arvioimaan entistä huolellisemmin, mitä aineistoa kannattaa säilyttää Varastokirjastossa ja ylipäätään Suomessa. Kaikki kirjastojen siirrot kyettiin ottamaan vastaan ja käsittelemään kuluneen vuoden aikana. Vuoden lopussa Varastokirjastoon oli siirretty yhteensä noin 151 850 hyllymetriä aineistoa.

Aineistosiirtojen palvelusopimus oli voimassa 71 kirjaston kanssa. Mukana olivat kaikki yliopisto-, ammattikorkeakoulu- ja maakuntakirjastot sekä eniten aineistoa toimittavat erikoiskirjastot. Vuoden aikana sopimuskirjastoista tuli yli 80 % kaikesta siirretystä aineistosta.

Aineistoa on otettu vastaan seuraavasti:

Kirjasto	2015	2016	2017	Yht. koko toiminnan aikana
Yliopistojen kirjastot	3 611	2 354	1 587	93 468
AMK-kirjastot	147	220	287	36 833
Erikoiskirjastot	678	460	673	
Yleiset kirjastot	342	416	471	20 993
Muut	8	15	103	556
Yhteensä	4 786	3 465	3 121	151 850

*Yhteensä koko toiminnan aikana: AMK:it ja erikoiskirjastot yhdessä.

Vuonna 2017 vastaanotettu aineisto koostuu seuraavan taulukon mukaisesti (hyllymetreinä):

Kirjasto	Mono-grafiat	Kausi-julkaisut	Muu	Yhteensä
Yliopistojen kirjastot	696	891		1 587
AMK-kirjastot	164	123		287
Erikoiskirjastot	257	416		673
Yleiset kirjastot	368	84	19	471
Muut	98	5		103
Yhteensä	1 583	1 519	19	3 121

Monografioita ja kausijulkaisuja siirrettiin lähes sama määrä. Yhteismäärä jäi ennakoitua pienemmäksi.

Suurimmat siirrot vuonna 2017 tulivat seuraavilta kirjastoilta:

- Helsingin yliopiston kirjasto (5 laitos- tai kampuskirjasto yht.) 624 hm
- Aalto-yliopiston kirjasto 234 hm

- Oulun yliopiston kirjasto 163 hm
- Lapin korkeakoulun kirjasto 150 hm
- Turun yliopiston kirjasto 125 hm

Vuonna 2017 Varastokirjastoon toimitti aineistoa 109 kirjastoa tai tietopalvelua (v. 2016: 106). Näistä yliopistoissa toimivia kirjastoyksiköitä oli 20, ammattikorkeakouluissa toimivia 19, erikoiskirjastoja 37 ja yleisiä kirjastoja 33.

Koko toiminnan aikana aineistoa ovat luovuttaneet kaikki yliopisto- ja AMK-kirjastot, kaikki maakuntakirjastot ja muista yleisistä kirjastoista noin puolet sekä yli sata muuta kirjastoa. Vastaanotetusta aineistosta 61,5 % on peräisin yliopistojen kirjastoista.

3.1.2 Aineiston käsittely

Aineistoa on käsitelty seuraavasti:

	2015	2016	2017
Käsitelty (hm)	7 964	4 054	3 488
Kokoelmiin otettu (hm)	5 203	2 870	2 558

Käsittely aineistotyypeittäin (hyllymetreissä):

	Mono-grafiat	Kausi-julkaisut	Väitös-kirjat	LP- ja CD-levyt	Yhteensä	Kokoelmiin otettu
2015	4 040	3 924			7 964	5 203
2016	2 272	1 782			4 054	2 870
2017	1 588	1 895		4,9	3 487,9	2 558
Yhteensä toiminnan aikana	61 939	85 039	3 990	47,9	151 015,9	96 729
% käsittelystä	41,07	56,4	2,5	0,03	100	64

Monografioita käsiteltiin vuonna 2017 vähemmän kuin vuonna 2016. Vuosi 2017 oli kuitenkin toiminnan osalta normaali vuosi ja aineistoa käsiteltiin kohtuullisesti. Monografialuetteloinnista osallistuttiin joustavasti aineiston käytön tehtäviin, esimerkiksi postitusvuoroihin, aineiston hyllytykseen sekä kirjankorjaukseen.

Aineistoa käsiteltiin enemmän kuin sitä vuoden aikana saapui. Alla aineistotilanne koko toiminnan ajalta (hyllymetreinä).

Yhteenveto 1989 - 31.12.2017 saapuneesta, käsitellystä sekä poistetusta aineistosta

Tila	Mono-grafiat	Kausi-julkaisut	Väitös-kirjat	Musiikki-aineisto	Yhteensä
Vast.otettu	62 263	85 108	4 326	154	151 851
Valmista	35 466	58 480	2 735	48	96 729
Ei otettu kokoelmiin	26 472	26 559	1 246		54 277
Odottaa käsittelyä	325	69	0	104	498

Lähetysistä poistettiin seuraavan taulukon mukaisesti:

Aineistolaji	2015	2016	2017
Monografiat	1 872	821	484
Kausijulkaisut	889	363	446
Yhteensä hyllymetriä	2 761	1 184	930
% käsittelystä	34,7	29,1	26,6

Koko toiminnan aikana poistoja on ollut 36%. Vuoden 2017 aikaan Varastokirjaston oli mahdollista ottaa vastaan myös Vaari-tietokannasta tarkistamatonta aineistoa, koska käsittelyä odottavaa aineistoa oli vähäinen määrä. Tämän vuoksi poistettavaa aineistoa oli määrällisesti suhteellisen paljon.

Luetteloituja tietueita oli seuraavasti:

Aineistolaji	2015	2016	2017
Monografiat	104 250	71 477	62 697
Jatkuvat julkaisut	3401	1 601	1 862
CD-Levyt			480
Tietueita	107 651	73 078	65 039
Tietueet yht.	1 744 960	1 818 038	1 889 260

Vuonna 2017 uusia monografiatietueita lisättiin tietokantaan 65 039. Näistä perinteiseen tapaan luetteloituja monografiatietueita oli 62 697. Monografiatietueiden määrä sisältää myös 5 939 nuottijulkaisua. Käsittelyä odottavan aineiston vähäinen määrä antoi mahdollisuuden ottaa käsittelyyn varastossa pidemmän aikaa odottaneet nuottijulkaisut. Metadatan tuottamisen toimintaympäristö on muuttunut siten, että suurin osa saatiin poimittua suoraan Melinda-tietokannasta. 7 841 monografiatietuetta luetteloitiin ns. LowTag-menetelmää käyttäen, eli aineistoa lähettävä kirjasto merkitsee aineiston omistajuuden Varastokirjaston tietokantaan. Monografianiteitä oli vuoden 2017 lopussa 1 893 363. Uusia kausijulkaisuja luetteloitiin 1 862 nimekettä. Kaikkiaan kausijulkaisunimekkeitä oli vuoden lopussa 112 706.

Vuonna 2017 Varastokirjasto osallistui yleisten kirjastojen *Musiikin varastointiselvitykseen* pilottikirjastona. Kirjasto otti vastaan 480 CD-levyä tietueineen, jotka LowTag-merkittiin lähettävässä kirjastossa Varastokirjaston Vaari-tietokantaan. Vastaanotettujen levyjen 6 663 osakohdetta ovat ensimmäisiä Vaariin lisättyjä.

Vaariin lisättyjen tietueiden kokonaismäärä oli 65 039.

Väitöskirjoja oli yhteensä 2 725 hyllymetriä (noin 520 000 nidettä) 3 892 hyllymetrin tilassa.

Musiikkiaineistoa oli 7 596 säilytysyksikköä. Käsittelyä odottaa 104 hm.

Järjestettyä aineistoa oli vuoden lopussa yhteensä noin 4 miljoonaa nidettä/säilytysyksikköä.

Vuonna 2017 uusista Vaari-tietokantaan tallennetuista luettelointitietueista 6 % oli primääriluetteloituja ja 94 % poimittuja tietueita. Primääriluetteloinnin määrä lisääntyi yhden (1) prosenttiyksikön vuoden 2016 tasolta.

Yhteisluettelo Melindan tietueista 14 % omistavana kirjastona on vain Vaari, eli ko. aineisto löytyy Suomessa ainoastaan Varastokirjastosta. Varastokirjaston primääriluetteloimat ja Melindaan uutena poimimat tietueet ovat 25 % kaikista Melindaan vuonna 2017 lisätyistä tietueista. Varastokirjasto on merkittävä tiedontuottaja yhteisluettelo Melindassa.

3.2. Aineiston käyttöön asettaminen

Tavoitteena oli: *Tilaukset toimitetaan viivytyksettä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu kaukopalvelun kehittämishankkeisiin.*

Varastokirjaston aineistoa on käytetty viime vuosina seuraavasti:

Tilaus- muoto	2015	2016	2017
Lainaus	75 007	87 525	95 592
Pdf-kopiot	15 330	14 549	11 977
Virheelliset tilaukset	504	117	420
Yhteensä	90 841	102 191	107 989

Tilaukset toimitettiin viivytyksettä pääsääntöisesti samana päivänä kuin tilaus saapui, kuitenkin 24 tunnin sisällä tilauksesta.

Tilauksen kokonaismäärä on noussut, ja kasvua vuodesta 2016 oli 5,7 %. Aikaisempiin vuosiin verrattuna kopiopyyntöjen määrä väheni. Lainauksen kokonaismäärässä on mukana myös lainojen uusinnat. Keskimäärin laina uusittiin 1,2 kertaa.

Perinteisistä postitse lähetettävistä lainoista 69 % meni asiakkaille yleisten kirjastojen kautta.

Jäljenteiden osuus tilauksista oli 11,1 %. Jäljenteistä 61,8 % toimitettiin yliopisto- ja erikoiskirjastoihin.

Asiakaskirjastojen määrä on kasvanut vuosittain. Asiakasrekisterissä oli vuoden 2017 lopussa 2 074 kirjastoa/tietopalvelua. Aktiivilainajia oli 603 (aktiivisista jäljenteiden tilaajista ei ole tilastotietoa saatavilla).

3.3 Aineiston käytön kehittäminen

Varastokirjastokonsepti tukee ajatusta kansallisista, kaikille avoimista kokoelmista sekä kirjastojen luottamusta aineiston nopeaan ja maksuttomaan saatavuuteen. Kirjasto osallistui Voyager-ohjelmiston Universal Borrowing-moduulin (UB) ylläpitoon. UB on Voyager-ohjelmiston osa, jonka ansiosta minkä tahansa Voyager-kirjaston henkilöasiakas voi jättää tilauksen Varastokirjaston tietokantaan oman kirjastonsa lainaustunnuksella. Varastokirjasto toimittaa tilatun aineiston asiakkaan kotikirjastoon. Lähes kaikki yliopistokirjastot käyttävät tätä palvelua. Lisäksi UB-moduulia käytti moni ammattikorkeakoulukirjasto ja muu tieteellinen kirjasto. UB-lainaus saavutti vuonna 2017 uuden ennätyksen 9 806 (vrt. 2016 7238) lainaa, tämä sisältyy taulukkoon Aineiston käyttö, kohtaan Lainaus.

Moni yliopisto- ja tutkimuskirjasto salli asiakkaiden jättää omatoimisesti artikkelikopiotilauksia suoraan Vaari-tietokantaan joko oman tietokantansa tai Finnan kautta. Näitä tilauksia toimitettiin 4 046, mikä on 33,8 % kaikista artikkelikopioista.

3.4. Asiakaspalaute

Asiakaspalautetta on kerätty web-lomakkeella (webropol) aineistosiirtojen yhteydessä. Lisäksi asiakaspalautetta saadaan pääasiassa sähköpostitse. Varastokirjaston järjestämissä tilaisuuksissa sekä henkilökunnan osallistuessa alan tilaisuuksiin muualla, saadaan vapaamuotoista palautetta. Palaute on pääasiassa kiittävää ja liittyy varastokirjastotoiminnan palvelunopeuteen. Palautetta saadaan myös aineiston siirtoihin ja kokoelmapolitiikkaan liittyen. Palautetta hyödynnetään mm. ohjeistuksen täsmentämisessä. Mainittakoon, että vuonna 2017 palaute kohdistui pääosin meneillään olevaan

Varastokirjaston ja Kansalliskirjaston yhdistymisselvitykseen. Palautetta on välitetty tapauskohtaisesti eteenpäin Varastokirjaston johtokunnan jäsenille.

4. Toiminnallinen tehokkuus

4.1 Toiminnan tuottavuus

4.1.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Aineistoa käsiteltiin 3 488 hyllymetriä. Vastaanottoon ja käsittelyyn osallistui 12,55 henkilötyövuotta. Aineistoa käsiteltiin 278 hm/htv. Alla vertailutiedot:

	2015	2016	2017
Käsittely (hm)	7 964	4 054	3 488
HTV	16,46	13,16	12,55
Käsittely aineisto (hm/htv)	484	308	278

Vuosina 2014 – 2015 kirjastossa oli meneillään kertyneen aineiston käsittelyn rästäiprojekti. Vuoden 2015 aikana rästien purkuun käytettiin 4,96 henkilötyövuotta.

Vuoden 2016 tuottavuuden lasku johtuu siitä, että kausijulkaisuja tuli ja käsiteltiin tavanomaista vähemmän. Tuottavuus on kuitenkin normaalivuosien keskiarvon tasolla.

Vuoden 2017 aikana tuottavuus laski hieman edellisvuodesta. Tämä johtui siitä, että käsiteltävää aineistoa oli vähemmän sekä siitä, että joidenkin aiemmin pelkästään luettelointia tehneiden henkilöiden työpanosta käytettiin kauko- ja asiakaspalvelutehtäviin.

Tuottavuutta voidaan kuvata myös suhteuttamalla luetteloitujen tietueiden määrä henkilötyövuosiin:

	2015	2016	2017
Luetteloituja tietueita	107 651	73 078	64 559
HTV	16,46	13,16	12,55
Luetteloitu aineisto (tietuetta/htv)	6 540	5 553	5 144

Luetteloitua aineistoa kertyi aiempaa vähemmän. Tähän vaikutti alkuvuoteen ajoittunut, noin 2 viikkoa kestänyt Voyager-tietokannan käyttökatko sekä vastaanotetun aineiston vähäisempi määrä. Tämän vuoksi keväällä 2017 henkilöstön oli mahdollista päivittää työohjeita ja seurata etäkoulutus-tilaisuuksia, joihin aiemmin ei ollut ajallisesti mahdollisuutta.

Tuottavuus säilyi kohtuullisen korkeana ja on normaalivuoden keskiarvon tasolla. Vuoden 2016 alusta otettiin käyttöön uudet RDA-kuvailusäännöt ja toimintakertomusvuonna metadatan tuottajilla oli paljon uusien asioiden opiskelemista sekä vanhoista luetteloinnin toimintatavoista pois oppimista. Vuosi 2017 puolestaan oli ensimmäinen "normaalitoiminnan" vuosi pitkästä ajasta.

4.1.2 Aineiston käyttö

Tilaustapahtumia vuoden aikana oli 107 989. Aineiston käyttöön osallistui 5,34 henkilötyövuotta. Täten tilauksia henkilötyövuotta kohden oli 20 223.

	2015	2016	2017
Tilauksia	90 841	102 191	107 989
HTV	5,68	5,47	5,34
Tilauksia/ htv	15 993	18 682	20 223

Tilausmäärä nousi ja tuottavuus parani edelleen. Töitä organisoitiin tehtäväkuvia uudistaen ja näin vastaamaan mm. ruuhkahuippujen tasoittamisessa: esimerkiksi aineiston käsittelystä osallistui henkilöstöä aineiston käytön tehtäviin säännöllisesti. Oman henkilökunnan lisäksi myös tuetun työllistämisen harjoittelijoita sekä työkokeilijoita osallistui aineiston käytön tehtäviin.

4.2. Toiminnan taloudellisuus

4.2.1. Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Vuonna 2017 aineiston vastaanottoon, käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvät kustannukset olivat 1 194 356 euroa. Aineistoa käsiteltiin yhteensä 3488 hm ja käsittelyn yksikkökustannukset olivat 342 euroa/hm.

	2015	2016	2017
Käsittely	7964	4 054	3 488
Kustannukset	1 655 001	1 302 610	1 194 356
Euroa / hm	209	321	342

Aineiston vastaanoton, käsittelyn ja säilyttämisen kustannuksiin on sisällytetty tilan vapauttamisen ja aineiston vastaanoton kustannukset, jotka olivat 48 691 euroa. Täten tilan vapauttamisen yksikkökustannus oli 14 euroa/hm.

4.2.2 Aineiston käyttö

Vuonna 2017 aineiston käyttöön liittyvät kustannukset olivat 466 939 euroa. Aineiston välitystapahtuman yksikkökustannukset oli 4,32 euroa/tapahtuma.

	2015	2016	2017
Tapahtumia	90 841	102 191	107 989
Kustannukset	410 009	446 393	466 939
Euroa/tapahtuma	4,52	4,37	4,32

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkissuoritteet liittyvät suoraan kirjaston toiminnan vaikuttavuuteen, joten niitä on analysoitu vaikuttavuusosiossa.

5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

5.2.1. Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Tavoitteena on käsitellä aineisto kuuden kuukauden kuluessa sen saapumisesta. Vuonna 2017 kaikki saapunut aineisto käsiteltiin kuuden kuukauden sisällä saapumisesta.

Varastokirjasto tukee kirjastoja kokoelmiensa hallinnassa ja aineistojen siirroissa. Kaikkien paljon aineistoa lähettävien kirjastojen kanssa on solmittu palvelusopimus, jossa on sovittu kirjastojen roolista aineistonsiirroissa. Kirjastoille on luotu Webropol-ohjelman avulla työkalu, joka ohjaa kirjastoja suunnittelemaan aineistonsiirtoja. Vastuu lähetyksen sisällön tarkoituksenmukaisuudesta on siirtävällä kirjastolla.

Varastokirjasto uudisti kokoelmapolitiikkaansa ja toimintatapojaan edellisellä tuloskaudella. Vuonna 2017 kokoelmapoliittiset ohjeet ovat lähettävien kirjastojen käytössä. Parantuneen vuorovaikutuksen ja kirjastoissa tehtävän siirrettävän aineiston arvioinnin myötä monografialähetysten määrä laski ja kokoelmasta jo löytyvien tarpeettomien duplikaattikappaleiden määrä väheni. Myös aineiston käsittelyn odotetaan tehostuvan, koska yhä useampi lähetys on tarkastettu yhteistietokannasta. Aineiston käsittelyä tehostaa myös se, että aineistoa lähettävät kirjastot itse siirtävät metadatan Varastokirjaston tietokantaan.

5.2.2. Aineiston käyttö

Vuoden 2017 lopussa rekisterissä oli yhteensä 2 074 kirjastoa ja tietopalveluyksikköä. Aktiivisia lainaajia oli 603 kirjastoa.

Käyttäjärekisterissä on lähes kaikki Suomen kirjastot.

Pohjoismaisia asiakkaita oli 355. Muita ulkomaisia asiakkaita oli 250.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuoden 2017 lopussa henkilötyövuosimäärä oli 17,89. Aineiston vastaanottoon, luettelointiin ja käsittelyyn osallistui 10,64 henkilötyövuotta. Aineiston käyttöön puolestaan 4,53 henkilötyövuotta. Hallinnollisiin tehtäviin, kuteen työnjohtoon sekä tukitoimintoihin osallistui 2,72 henkilötyövuotta. Edellisen kappaleen toiminnallisen tehokkuuden HTV lukuihin on jyvitetty hallinnon osuudet.

Kirjastossa työskenteli vuoden aikana 19 vakinaista ja 2 määräaikaista virkamiestä. Vuoden aikana määräaikaisten virkamiesten työpanos oli yhteensä 0,7 henkilötyövuotta, ja se käytettiin pääasiassa logistiikkaan. Lisäksi kirjastossa työskenteli aiempien vuosien tapaan kuntouttavan työtoiminnan ja työkokeilun kautta muutamia työntekijöitä.

Tulossopimuksen mukaan Varastokirjasto on vastuullinen työnantaja, joka arvioi toimintaansa jatkuvasti. Tavoitteena oli ammattitaitoinen, motivoitunut, oikein kohdistettu ja joustava henkilöstö.

Työhyvinvointiin liittyviä tunnuslukuja:

	2014	2015	2016	2017
Työtyytyväisyysindeksi (asteikolla 1 -5)	3,39	3,51	3,62	3,84
Sairauspoissaolot (päivää/htv)	15,8	8,3	11,05	4,86
Työterveyskustannukset (euroa/htv)	587	710	1 117	928
(Työkunnan ja työtyytyväisyyden edistäminen (€/htv)	612	570	630	776

Työtyytyväisyysbarometrin (VMBaro) useat indeksit nousivat. Muun muassa seuraavien osioiden tunnusluvut nousivat: johtaminen, työn sisältö ja vaikuttamismahdollisuudet, vuorovaikutus ja viestintä sekä työyhteisön toimintakulttuuri. Kehitettävää oli palkkauksessa. Erityisen haasteelliseksi koettiin luottamus palvelussuhteen jatkumiseen (k.a. 2,29, vuosi 2017: 3,60). Luottamuksen voi-

makkaan laskun voi katsoa johtuvan Varastokirjaston tulevaisuuteen liittyvästä epävarmasta tilanteesta.

Sairauspoissaolojen määrä vuonna 2017 oli 4,86 päivää/htv. Tämä oli edeltäneisiin vuosin nähden poikkeuksellisen alhainen ja kertoo työtyytyväisyysindeksin mukaisesta työhyvinvoinnin kohentumisesta. Työterveyskustannukset myös hieman laskivat edelliseen vuoteen verrattuna. Työterveyshuollossa pyrittiin edellisten vuosien tapaan painottamaan myös ennalta ehkäisevää työterveystoimintaa.

Työkuntaa ja työtyytyväisyyttä edistettiin järjestämällä muun muassa henkilöstön virkistystoimintaa. Omaehtoista kulttuurin sekä liikunnan harrastusta tuettiin kulttuuri- ja liikuntasetelein.

Osaamisen kehittämiseen liittyviä tunnuslukuja:

	2015	2016	2017
Koulutuskustannukset (€htv)	681	588	605
Koulutukseen käytetty aika (tpv/htv)	3,2	2,5	2,8

Koulutuskustannuksiin on laskettu käytetty työaika ja koulutuksen muut kulut (matkakulut, päivärahat, kurssimaksut, kouluttajien palkkiot ym.). Koulutuksiin osallistumisessa etämahdollisuuksia on hyödynnetty entistä enemmän, jolloin tilanteen mukaan koko henkilökunta tai esim. aineiston käsittelyn työntekijät ovat osallistuneet koulutuksiin videoyhteyksien kautta. Tällöin kustannuksia on syntynyt ainoastaan käytetystä työajasta. Vuoden 2017 aikana ei otettu käyttöön sellaisia kirjasto- tai hallintoon liittyviä järjestelmiä, jotka olisivat vaatineet erityistä koulutusta.

Muita henkilöstöön liittyviä seurattavia tunnuslukuja ovat henkilötyövuosien määrä ja kustannukset (= palkat ja sivukulut) sekä henkilöstön ikärakenne.

	2015	2016	2017
Henkilötyövuodet	22,13	18,64	17,89
Kustannukset (€)	987 982	820 295	763 718
€htv	44 635	44 007	42 690

Työvoimakustannukset ovat valtion keskimääräistä hieman alhaisemmat. Tehdyn työajan palkat suhteessa palkkasummaan ovat melko matalia, mikä johtuu henkilöstön pitkästä työurasta ja siten vuosilomaoikeuden määrästä. Myös kirjaston hallintoa kevennettiin loppuvuodesta ja tehtäviä organisoitiin uudelleen. Vuoden 2015 luvussa on mukana toimintameno- ja siirtomäärärahamomentilta maksettu aiemmin mainitun aineistonkäsittelyn rästäiprojektin määräaikainen henkilöstö.

Keski-ikä vuoden 2017 lopussa:

	2015	2016	2017
Miehet	56,6	52,43	53,57
Naiset	42,3	47,42	47,67
seniori-ikäisiä* (%)	61	70	73

* Seniori-ikäinen on yli 45-vuotias.

Hallinto

Varastokirjaston toimintaa ohjaa johtokunta, jonka opetusministeriö nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Johtokunnan tehtävänä on huolehtia kirjaston yleisestä kehittämisestä ja päättää toiminnan suuntaviivoista sekä toimia yhteistyöelimenä edustamiinsa kirjastosektoreihin päin. Tämä tarkoittaa mm. toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarvioehdotusten tekemistä, päätöksentekoa periaatteellisista asioista sekä kirjastojen aloitteiden käsittelemistä.

Nykyinen johtokunta aloitti toimintansa 1.3.2016. Siihen kuuluvat

- kirjastonjohtaja **Ari Muhonen** (Jyväskylän yliopisto, Avoimen tiedon keskus), puheenjohtaja. Tieteellisten kirjastojen edustaja.
- kirjastonjohtaja **Minna Abrahamsson-Sipponen** (Oulun yliopiston kirjasto), varapuheenjohtaja. Tieteellisten kirjastojen edustaja.
- kirjastonhoitaja **Harri Ahonen** (Kansalliskirjasto). Kansalliskirjaston edustaja.
- kirjastotoimenjohtaja **Asko Rossi** (Porvoon kaupunginkirjasto – Uudenmaan maakuntakirjasto). Yleisten kirjastojen edustaja.
- Asiakkuusjohtaja **Minna von Zansen** (Celia, Helsinki). Erikoiskirjastojen edustaja.
- kirjastonjohtaja **Riitta-Liisa Karjalainen** (Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto, Kajaani). Ammattikorkeakoulukirjastojen edustaja.

Esittelijänä johtokunnan kokouksissa toimi kirjastonjohtaja Pentti Vattulainen 31.8.2017 saakka; loppuvuoden ajan esittelijänä toimi vt. kirjastonjohtaja Johanna Vesterinen. Asiantuntijoina olivat kirjastonhoitaja sekä toimistopäällikkö. Johtokunta kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa.

Varastokirjaston johtajana vuodesta 1993 lähtien toiminut Pentti Vattulainen jäi eläkkeelle 1.9.2017 alkaen. Kirjaston henkilökunta sekä johtokunta muistivat Penttiä monin tavoin.

Vt. kirjastonjohtajan virkaan ajalle 1.9. - 31.12.2017 nimettiin toimistopäällikkö Johanna Vesterinen.

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1. rahoituksen rakenne

Varastokirjaston perusrahoitus tuli valtion talousarvion kautta. Varastokirjaston momentti on 29.40.04.

7.2. talousarvion toteutuminen

Varastokirjaston budjetti vuodelle 2017 oli valtion talousarviossa 1 681 000 euroa. Siirtomäärärahoja vuodelta 2016 oli 38 258 euroa. Käytettävänä oli yhteensä 1 719 258 euroa.

Varastokirjaston kulut momentilla 29.40.04 olivat 1 623 037 euroa. Siirtomäärärahat (momentti 4.16.29.40.04) vuodelta 2016 käytettiin kokonaisuudessaan eli 38 258 euroa. Varastokirjaston nettomenot olivat 1 658 983 euroa. Tuloja kertyi yhteensä 2 312 euroa.

Määrärahoja vuodelle 2018 siirtyi 57 963 euroa.

7.3. tuotto- ja kululaskelma

Varastokirjaston tulosalueiden v. 2017 nettokustannukset olivat 1 661 295 euroa (momentit 29.40.04 ja 4.16.29.40.04).

Kustannuslaji	Tilan vapauttaminen, aineiston käsittely ja säilyttäminen	Aineiston käyttö	YHTEENSÄ 2016	Muutos ed. vuodesta% 2016 - 17	YHTEENSÄ 2017
Investoinnit					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	22 655	5 924	34 426	- 16,98 %	28 579
Henkilöstökustannukset	445 467	318 251	820 295	- 6,90 %	763 718
Vuokrat	593 823	18 366	608 425	0,62 %	612 189
Palvelujen ostot	119 266	119 266	258 161	- 7,60 %	238 532
Muut kulut (matkat ym.)	13 145	5 132	27 696	- 34,00 %	18 277
YHTEENSÄ	1 194 356	466 939	1 749 003	- 5,01%	1 661 295

7.4. tase

Taseessa on eriteltyä arvon muutokset hankintojen ja suunnitelmanmukaisten poistojen jälkeen.

8. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Varastokirjaston johto on valtion talousarviosta annetun lain 24 b §:n mukaisesti vastuussa sisäisen valvonnan järjestämisestä sekä sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta ja riittävydestä. Sisäisen valvonnan tarkoitus on antaa kohtuullinen varmuus siitä, että kirjaston toiminta on tehokasta ja tarkoituksenmukaista, toimintaan liittyvä raportointi on luotettavaa ja toiminnassa noudatetaan lakeja ja hyvän hallinnon vaatimuksia.

Varastokirjaston sisäisen valvonnan tilaa on vuoden aikana arvioitu valtionhallinnon yleisohjeiden, opetus- ja kulttuuriministeriön tulosneuvottelun sekä sisäisen tarkastuksen mukaisesti. Näiden mukaan

- Toimintaympäristön tila on hyvä
- Tavoitteiden asettaminen: toimintaa suunnitellaan ennakoiden sekä johdonmukaisesti, seuranta ja ohjaus ovat kunnossa.
- Kirjaston sisäiset valvontatoimenpiteet ovat asianmukaisia
- Informaatio ja tiedonkulku ovat asianmukaisia
- Seuranta on asianmukaista

Varastokirjasto

Tilinpäätöskannanoton tunnuslukuja 2015 - 2017

	2015	2016	2017
Tavoite: Varastokirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa			
Vastaanotetun aineiston määrä	4786	3465	3121
Kirjastoista v:sta 1989 siirretty aineisto (hyllymetriä)	145 266	148 731	151 851
Vastaanoton kustannukset Varastokirjastolle (euroa/hyllymetri)	6,8	9,5	14
Tavoite: vastaanotettu aineisto käsitellään yleensä kuuden kuukauden kuluessa saapumisesta			
Käsitellyn aineiston määrä (hyllymetriä)	7964	4054	3488
Käsittelyyn kuluva aika (kuukausia)			
- monografiat (kk)	< 6	< 6	<6
- kausijulkaisut (kk)	< 6	< 6	<6
Käsittelyn yksikkökustannukset (euroa/hyllymetri)	209	321	342
Tavoite: Tilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Palvelut ovat maksuttomia			
Tilausten määrä (kpl)	90 841	102 191	107 989
Palvelun nopeus (tuntia)	< 24	< 24	<24
Asiakastyytyväisyys			
- asiakaskirjastojen määrä	2027	2027	2074
Palvelun kustannukset (euroa/tilaus)	4,52	4,37	4,32
Tavoite: Kirjasto kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -tyytyväisyys			
Henkilöstö (tehdyt henkilötyövuodet)	22,13*	18,6	17,9
Työtyytyväisyysindeksi	3,51	3,62	3,84
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,3	11,05	4,86
Henkilöstökoulutus (työpäivää/htv)	3,2	2,5	2,8
Kokonaistyövoimakustannukset (euroa/htv)	44 635	44 007	42 756

* toiminta - ja siirtomäärärahmomentilta maksettu henkilöstö